מנורת המאור — ח' בברכות שמברכין על כל ריח מיני בשמים

השער הח': בענין הברכות שמברכין על ריח הבשמים. חייב אדם לברך על ריח הטוב, שהוא מכלל הנהנין, שכשם שנהנה החך והגוף מהמאכל, כך נהנית הנשמה מריח הטוב. דאמ' מר זוטרא בר טוביה אמ' רב, מנין שמברכין על הריח הטוב, שנא' (תהלים קנ, ו) כל הנשמה תהלל יה. איזהו דבר שהנשמה נהנית ואין הגוף נהנה ממנו, הוי אומר זה ריח הטוב. כל מיני בשמים שיש להם עץ, כגון ההדס וכיוצא בו, מברך עליהן בורא עצי בשמים. וכל שהוא ממין עשב, מברך עליו בורא עשבי בשמים. ואם אינו לא מין עץ ולא מין עשב, כמו המור שהוא ממין חיה, מברך עליו בורא מיני בשמים. וברכת בורא מיני בשמים בריח הטוב היא כוללת כל הברכות שמברכין על הריח הטוב. כמו שהיא כוללת ברכת שהכל כל מיני מאכל ומשקה ויוצא בה ידי חובתו, כך אם בירך על אחת מכל מיני בשמים בורא מיני בשמים יצא. ורב עמרם גאון ז"ל כתב, היו לפניו שלש מינין, עצי בשמים ועשבי בשמים ומיני בשמים, מברך על כל אחת ברכה לפני עצמה. וגרסי' בירושלמי כל מיני בשמים שתמרתן נשארת משנה לשנה, מברך עליו בורא עצי בשמים, וכל שתמרתו מתייבשת וכלה בימות החורף, מברך עליו בורא עשבי בשמים, וכל דבר שצומחין בו עלין מתחלת ברייתן, כגון שושנים, מברך עליו בורא עשבי בשמים. חבצלת הצומחת בבתים ובפרדסות מברך עליהן בורא עצי בשמים, והצומחת בשדות מברך עליה בורא עשבי בשמים. פי' חבצלת, נרקיס. דאמר רב משרשיא האי נרקיס דגנוניתה מברכין עליו בורא עצי בשמים, דדברא בורא עשבי בשמים. על הפירות שיש להם ריח טוב, כגון האתרוגים והתפוחים וכיוצא בהן, מברך על ריחן, ברוך שנתן ריח טוב בפירות.

כל המוגמרות, כולן מברך על כל אחת ואחת כפי הברכה הטעונה לדבר שנעשית ממנו, ואין מברכין עליו עד שתעלה תמרתו, פי' עד שיעלה עשנו. על שמן אפרסמון בורא שמן ערב, על שמן הזית המבושם בוורד, או בכיוצא בו, מברך בורא מיני בשמים. הביאו לפניו הדס ושמן להריח, אם ברכותיהן שוות, מברך על ההדס תחלה בורא עצי בשמים, ואח"כ מברך על השמן ברכה הראויה לו. היו לפניו יין ושמן, אוחז היין בימין והשמן בשמאל, ומברך על היין תחלה, ואח"כ מברך על השמן.

הנכנס לחנותו של בשם, שיש בו מיני בשמים הרבה, אע"פ שישב שם כל היום כולו, אינו מברך אלא פעם אחת. נכנס ויצא, נכנס ויצא, מברך על כל פעם ופעם. וכתב הר' מאיר מרוטנבורק ז"ל והני מילי שאין דעתו לחזור, אבל דעתו לחזור לא יברך, דהא לא אסח דעתיה. אין מברכין על הריח אלא א"כ נעשה להריח. אם כן אין מברכין על בשמים של מתים ושל בית הכסא, ולא על שמן העשוי להעביר הזוהמא, שלא נעשו אלא להעביר ריח הרע. ומוגמר שמגמרין בו את הכלים אין מברכין עליו, לפי שלא נעשה להריח אותו בעצמו אלא ליתן ריח בכלים. בשמים של ע"ז ושל ערוה

אין מברכין עליהן, לפי שאסור להריח בהן, לפיכך על מסיבה של גוים אין מברכין על בשמים שלהם, דסתם מסיבתן לע"ז. היה הולך חוץ לכרך והריח ריח טוב, אם רוב העיר גוים אינו מברך, ואם רובן ישראל מברך, ואם היה יום אידיהן של גוים, שדרכן להתבשם במוגמרות ובמיני בשמים, אפי' רוב העיר ישראל, לא יברך, שתולין שאותו הריח ממוגמרי הגוים הוא דקא אתי. נתערב ריח שמברכין עליו בריח שאין מברכין עליו, כתב הר' ר' משה בר' מימון ז"ל שהולכין אחר הרוב.